

Keywords: paper industry, Eastern Europe, forestry, production

A kelet-európai országok papíriparának helyzete 10 évvel a KGST megszűnése után

Szikla Zoltán – Antalné Csöre Zsuzsa*

Az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete, a FAO Papír és Fatermék Szakértői Bizottsága felkérte dr. Szikla Zoltánt, a Bizottság magyarországi szakértőjét, hogy a 2002. tavaszára Szentpétervárra tervezett ülésen tartson előadást arról, hogyan alakult a papíripar helyzete a kelet-európai régióban az elmúlt 10 évben. A Bizottság minden második évben kihelyezett ülésen foglalkozik egy-egy régió papír- és cellulóz-iparával, ill. erdészettel és az arra települt iparággal. A 2002. tavaszi találkozó végül szervezési nehézségek miatt Rómában zajlott le, a megbeszélés fókuszában viszont Kelet-Európa áll.

A vizsgálatba bevont országok a következők voltak: Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Horvátország, Cseh Köztársaság, Észtország, Magyarország, Új-Jugoszlávia, Lettország, Litvánia, Macedónia, Lengyelország, Románia, Oroszország, Szlovák Köztársaság, Szlovénia, Ukrajna (Albánia, Belorusszia, Moldávia).

A tanulmány készítését azzal kezdtük, hogy a különböző nyilvános forrásokból (szaklapok, néhány szervezet adatbázisa) adatokat gyűjtöttünk a fenti országok papírtermelésére és -fogyasztására vonatkozóan. Ezek rövid elemzése után kiderült, hogy nagyon eltérőek a különböző helyeken talált információk. Az adatok megbízhatósága és tisztázása érdekében összeállítottunk egy kérdőívet és szétküldtük az érintett országok papírszövetségi elnökeinek, vagy más illetékes személyeknek, akiről úgy gondoltuk, hogy az illető országról a legmegbízhatóbb információt tudja szolgáltatni. A legtöbb országból megértő, az ipart átfogóan elemző választ kaptunk. Nem tudunk kapcsolatot találni Albánia, Belorusszia és Moldávia papíriparának képviselőivel, de ezeknek az országoknak a papír- és cellulóztermelése és -fogyasztása olyan alacsony, hogy az adataik hiánya nem befolyásolta szignifikánsan a régióról kialakuló képet.

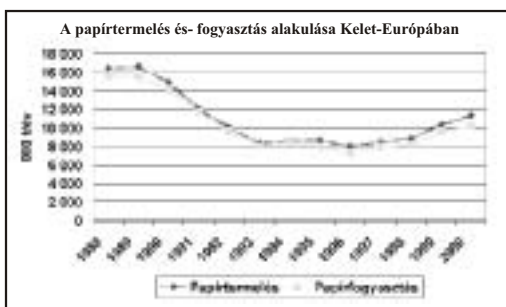
A beérkezett és összegyűjtött anyagokból a következő előadás állt össze.

Kelet-Európa Európa területének kb. 60%-át foglalja el, lakossága pedig Európa lakosságának kb. felét teszi ki, a papírtermelése és fogyasztása viszont csak 11%-át éri el Európáénak. Az 1 főre jutó papírfogyasztás 2000-ben 30 kg volt.

Az **1. ábrából** látható, hogy a régió papírfogyasztása és termelése különösen a 90-es évek elején nagyon szomorú képet mutatott. Az 1989. évi 16 millió tonnás éves termelés és fogyasztás 1993-ra 8 millió tonnára esett vissza, ami évi 15%-os csökkenést jelent.

* Dunapack Rt.

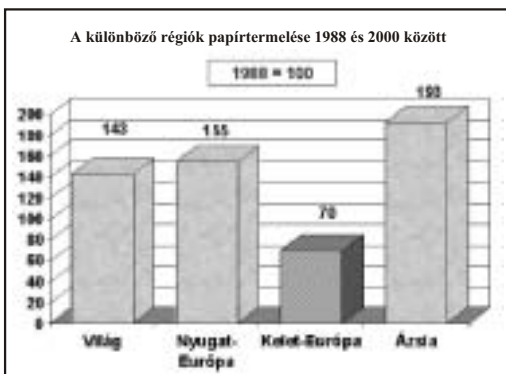
1. ábra

A növekedés – 3–4 éves stagnálási időszak után – csak 1997-ben kezdődött el újra, de a 2000. évi papírtermelési és fogyasztási szint még mindig csak kb. 72%-át érte el az 1988. évinek.

A **2. ábrán** Kelet-Európa papírtermelésének alakulását hasonlítottuk össze a világ más régióinak 1988

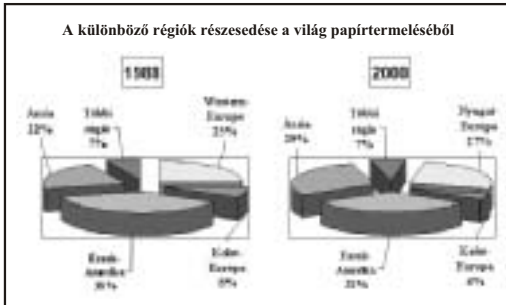
2. ábra

és 2000 közötti papírtermelés változásával. Amíg Nyugat-Európában, Ázsiában és világviszonylatban is jelentősen nőtt a papírtermelés, addig Kelet-Európában ez a mutató 30%-os csökkenést jelez, aminek következtében Kelet-Európa részesedése a világ papírtermeléséből 8%-ról 4%-ra esett vissza **3. ábra**.

A vizsgált régió egyes országai az elmúlt évtizedben nagyon eltérő fejlődést produkáltak. Az elért teljesítmény alapján tisztán el lehet különíteni az alábbi al-regiókat:

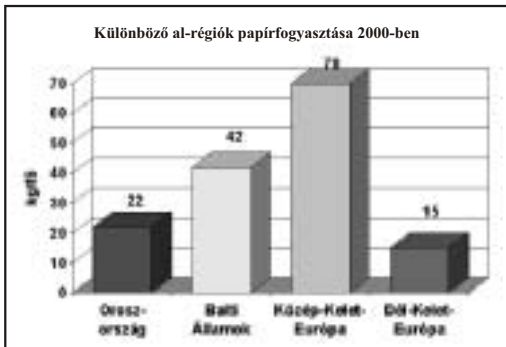
3. ábra

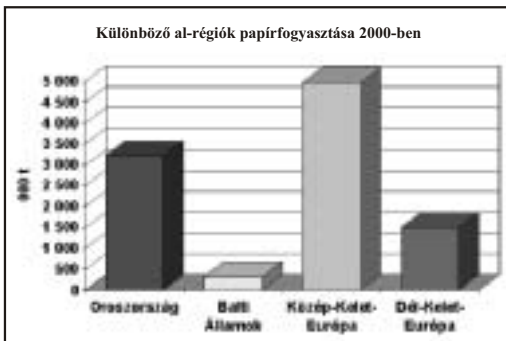
- **Oroszország**
- **Balti Államok:** Észtország, Lettország, Litvánia
- **Közép-Kelet-Európa:** Lengyelország, Cseh és Szlovák Köztársaság, Magyarország, Szlovénia, Horvátország
- **Dél-Kelet-Európa:** Románia, Bulgária, Új-Jugoszlávia, Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Ukrajna, Moldávia, Albánia

A 4. és 5. ábrán a fenti al-régiók 1 főre jutó éves papírfogyasztását, illetve ezen régiók papírfogyasztá-

4. ábra

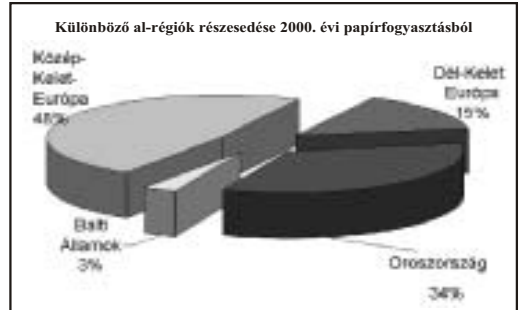
5. ábra

sának volumenét mutatjuk be 2000-ben. Megállapíthatjuk, hogy Közép-Kelet-Európa az al-régiók közül a legfejlettebb a 70 kg/fő/év papírfogyasztásával, míg Dél-Kelet-Európa 15 kg/fő/évvel a sor másik végén áll.

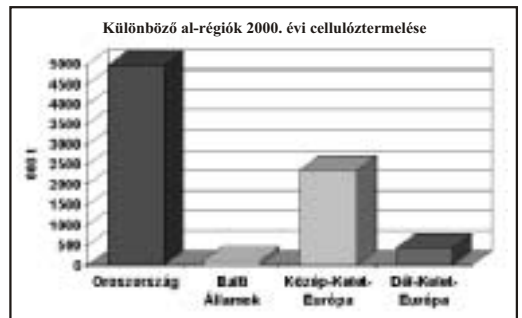
Az egyes országcsoportok részarányát a kelet-európai régió papírfogyasztásában a 6. ábra szemlélteti. Közép-Kelet-Európa fogyasztása 48%-ot tesz ki, Oroszorszáé 34%-ot, Dél-Kelet-Európáé 15%-ot, míg a Balti Államoké csak 3%-ot.

6. ábra

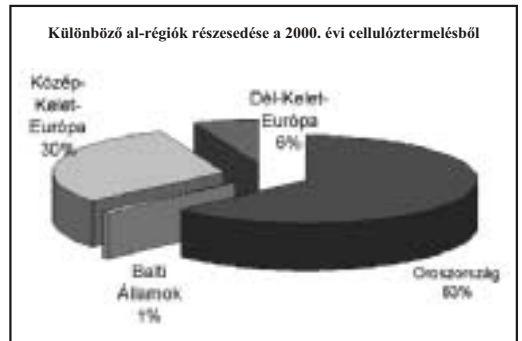

A cellulóztermelést vizsgálva kicsit más képet kapunk (7. és 8. ábra). A térségben Oroszország messze

7. ábra

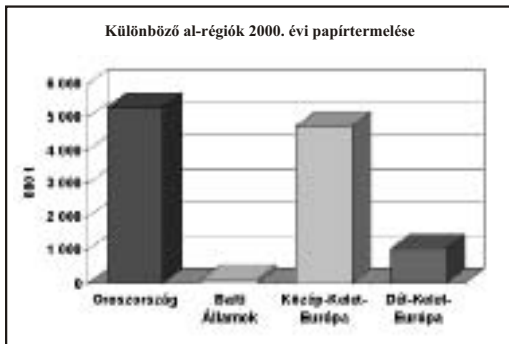
8. ábra

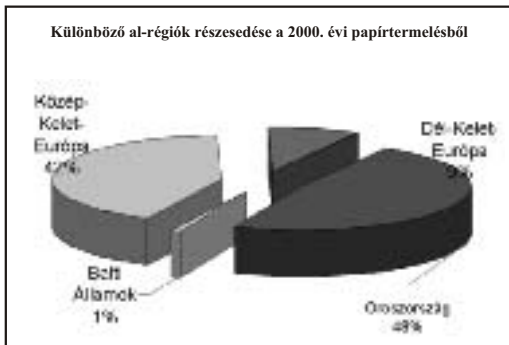
a legnagyobb cellulózgyártó. Évi kb. 5 millió tonnás termelésével a kelet-európai régió cellulóztermelésének 63%-át adja. Közép-Kelet-Európa évi kb. 2 millió tonnája pedig a régió cellulóztermelésének mintegy 30%-át teszi ki.

A papírtermelésben szintén Oroszország a legnagyobb: 5,3 millió tonnát kitevő termelésével 48%-ban részesedett 2000-ben a kelet-európai régió papírtermeléséből, míg Közép-Kelet-Európa 4,8 millió tonnája 42%-os részesedést eredményezett. A másik két al-régió alacsony hányadát is mutatja a **9. és 10. ábra**.

9. ábra

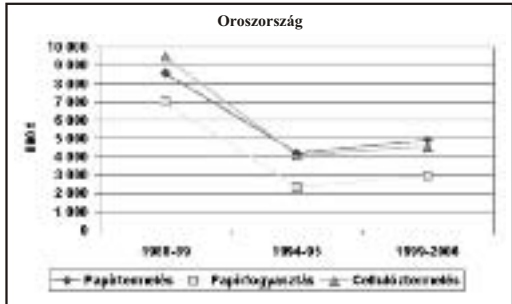
10. ábra

A következőkben részletesen bemutatjuk az egyes al-régiókat és azok papír- és cellulóziparában az elmúlt 10 évben végbement változást.

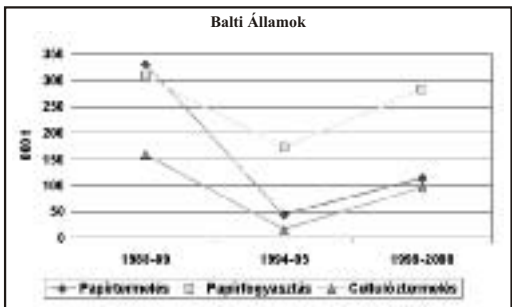
Oroszország – az ázsiai részével együtt – minden szempontból messze a legnagyobb egység a régióban. 17 millió km²-én 35 db, összesen 7,6 millió tonna névleges kapacitású cellulózüzem és 98 db 9 millió tonna névleges kapacitású papírgyár helyezkedik el. A **11. ábrából** jól látszik, hogy mind a papírtermelés és fogyasztás, mind pedig a cellulóztermelés erősen visszaesett a 90-es évek első felében. Megkezdődött ugyan a növekedés az évtized második felében, de a termelési volumenek 2000-ben még mindig csak kb. 55%-át érték el a 10 évvel korábbiaknak.

11. ábra

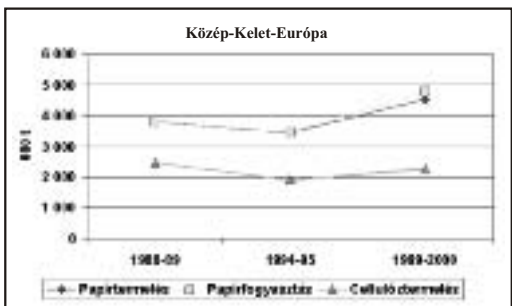
A Balti Államok viszont a legkisebb al-régiója Kelet-Európának minden mutató tekintetében. Mintegy 175 ezer km²-en 7,5 millió ember él 3 országban, kb. 100.000 tonnás cellulóz-, és 240.000 tonnás papírtermelő kapacitással. Ezekben az országokban az életszínvonal emelkedésével összhangban a papírfogyasztás már elérte az 1988-89. évi szintet, de a termelés még mindig csak egyharmada a 10 évvel ezelőtti szintnek (**12. ábra**).

12. ábra

Csoportosításunk szerint a következő al-régió Közép-Kelet-Európa. Itt 610 ezer km²-en mintegy 71 millió ember él. A területen lévő 21 cellulózüzem összes kapacitása 2.440.000 tonna, a 96 papírgyáré pedig 5 millió tonna. Kelet-Európában ezek az országok nyújtották a legjobb teljesítményt. A **13. ábrából** látható,

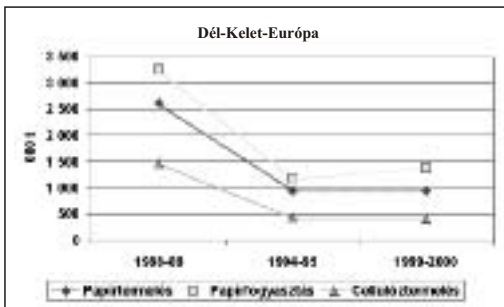
13. ábra

hogy mind a cellulóz-, mind a papírtelzés és fogyasztás terén itt is volt visszaesés a 90-es évek második felében, de 2000-re már a papírtelzés is és a papírfogyasztás is mintegy 20%-kal meghaladta a 10 évvel korábbi szintet.

Dél-Kelet-Európa területe és lakossága viszonylag nagy: 1.132 ezer km²-en 98 millió ember él. Az összesen 1,3 millió tonna kapacitású cellulózüzemek és 2,8 millió tonna kapacitású papírgyárak kihasználtsága azonban nagyon alacsony. A papír- és cellulóztermelés itt 65%-kal csökkent a 90-es évek első felében, és az ipar magához térésének még csak a papírfogyasztás terén láthatók nagyon enyhe jelei (14. ábra).

14. ábra

Fő konklúziók

– Európa keleti felén a fejlődés az elmúlt 10 évben összességében csatlódást keltő, néhány al-régióban és országban egyenesen drámai volt. A régió

papírfogyasztása és termelése ma kb. 30%-kal alacsonyabb, mint az 1980-as évek végén volt, és a világ papírtelzésében betöltött súlya 8%-ról 4%-ra zsugorodott. Némi bizakodásra adhat okot hogy a régió 1997-ben túljutott a mélyponton és azóta a termelése és a fogyasztása is növekszik. A cellulóz és papírgyárak döntő részét privatizálták. Sok gyárat bezártak és sok papírgépet leállítottak, viszont egyetlen új cellulózgyárat és egyetlen új papírgépet sem építettek. A megmaradt gyárak termelése jellemzően nőtt, a növekedést rekonstrukciókkal és szűk keresztmetszetek felszámolásával érték el. Jelentősen növelték a termelékenységet, csökkentették a környezeti terheket és közelítették a termékminőséget a világpiacra általában elvárt színhez.

– A fejlődés igen differenciált volt, a fejlődési ütem alapján Európa keleti fele egymástól lényegesen különböző al-régiókra (Oroszország, balti-államok, Közép-Kelet Európa, Dél-Kelet Európa) osztható. Oroszországban és Dél-Kelet Európában a papírfogyasztás igen alacsony (22 ill. 15 kg/fő/év) és még mindig csak 45%-a az 1988-89. évinek. A Balti országokban az átlagos fogyasztás 42 kg, ami már majdnem eléri az egy évtizeddel ezelőtti. A legpozitívabb a kép Közép-Kelet-Európában, ahol a fogyasztás 70 kg, és ez 130%-a a 10 évvel korábbi fogyasztásnak. Kiemelkedő fejlődést produkált ezen belül Lengyelország, ahol a fogyasztás 36-ról 63 kg/fő/év-re, azaz 75%-kal nőtt. Közép-Kelet-Európa országainak lehetősége látszik a közelítésre Nyugat-Európaéhoz, jelentős esélye van viszont Dél-Kelet Európa tartós és mély leszakadásának.

A világ hullámpapírtelzés-termelése 2002. első felében

A nemzetközi hullámdoboz szövetség (ICCA) statisztikája szerint a világ hullámpapírtelzés-termelése 2002. első felében 1,4%-kal nőtt. A növekedési ütem Közép- és Dél-Amerikában volt a legnagyobb, 3,5%, a következő Ázsia 3,3%, Óceánia 2,6%, és Európa 1,8%. Afrikában nem növekedett a termelés, míg az észak-amerikai termelés 1,2%-kal csökkent az USA 1,8%-kal visszaesett kiszállítási miatt.

A világ hullámpapírtelzés-termelése 2002. első felében

ben 3%-kal nőtt 2001. első fél évéhez képest. A világ minden részén nőtt a termelés, a legnagyobb ütemben – 4,7%-kal – Európában. Az észak-amerikai hullámpapírtelzés kibocsátás 2,2%-kal nőtt, míg Ázsiában 2,6%, Közép- és Dél-Amerikában 2,2%, Afrikában 2,5%, Óceániában pedig 3,5% volt a növekedés.

Forrás: Board Converting News International, 2002. Nov. 18., 3. old

Megnyílik az árampiac

az Európai Unióban

2007. július elsejétől egységes uniós szabadpiac lesz az áram és a gáz értékesítésben mind az ipari, mind pedig a háztartási, egyéni fogyasztók számára. A

rendkívüli jelentőségű liberalizációról 2002. november 25-én született politikai döntés az EU mostani tizenöt tagállama között. Az EU „kormány” eredetileg két évvel korábban szeretne volna megvalósítani az uniós pi-

acnyítást, a franciák viszont csak 2009-től. Végül „megfelezték a különbséget”, így alakult ki a 2007-es dátum.

és Magyarországon

2002 utolsó napján jelentek meg azok a jogszabályok, amelyek az újév első napján kezdődő árampiacnyitáshoz nélkülönözhetetlenek. Így papírforma szerint minden idejében megvolt a nyitáshoz, de ténylegesen egyetlen nagyfogyasztó sem volt abban a helyzetben, hogy valóban kilépjen a szabadpiacra, és az eddigiektől eltérő módon vásároljon áramot.

A szabadpiacra való kilépés lehetősége a legnagyobb fogyasztókat érinti. Elvileg mintegy 400 fogyasztó élhetne az úgynevezett feljogosított fogyasztói jogokkal, s vásárolhatná az áramot a számára legjobb

ajánlatot adó szolgáltatótól, kereskedőtől vagy erőműtől. A jogszabály szerint a nagyfogyasztók igényeik felét importból fedezhetik, de a hálózatok kapacitása korlátozott. Ezért a Mavir indulásképpen akciót rendezett azoknak a fogyasztóknak, amelyek erre a lehetőségre igényt tartottak.

A december végi akcióra összesen 25 cég jelentkezett. Öt magyarországi cég jelezte, hogy importálni szeretné az áramot: három ipari nagyfogyasztó, egy kereskedő és az MVM. Ám egyikük sem rendelkezett az induláskor szükséges valamennyi feltétellel. Ezért velük egy hét múlva folytatták a tárgyalásokat. A többi érdeklődő külföldi kereskedőcég volt, amelyek tranzitcélra akarták használni a hálózati rendszert.

Forrás: Népszabadság, 2002. 11. 26. és 2003. 01. 02.

Együtt az ipari és a szellemi tőke

Az ipari és a szellemi tőke összekapcsolása, a magyar gazdaság versenyképességének javítása érdekében kötött együttműködési megállapodást a Magyar Tudományos Akadémia (MTA), valamint a Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége (MGYOSZ) – hangsúlyozta Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke és Széles Gábor, az MGYOSZ elnöke november 19-én Budapesten.

Vizi E. Szilveszter kiemelte: a szellemi tőke felértékelődött a tudásalapú társadalom építésében, az anyagi tőke odamegy, ahol a szellemi is jelen van. Széles úgy vélekedett: az ország tőkevonzása érdekében fontos a tudomány és a gazdaság összefogása.

Vizi E. Szilveszter és Széles Gábor

Forrás: MTI

Papírnagykereskedők Magyarországi Egyesülete

Az öt legnagyobb papírnagykereskedő cég, a Budapest Papír Kft., az ECCO Hungária Kft., az Euro-papier Hungaria Kft., a Papyrus Rt. és a Schneider Papír Magyarország Kft. létrehozta a papírnagykereskedők hazai egyesületét.

Az egyesület célja az, hogy – pontos információ-

bázis alapján – megbízható havi piaci információkkal rendelkeznek a forgalom alakulásáról, az árakról, valamint a nyomdák fizetőképességének alakulásáról.

Az egyesület titkára Kézai Zsolt.

Forrás: Printinfo, 2002. augusztus p.4.

Az álom valóra vált

1999-től vette tervbe a Voith AG. vezetősége, hogy a Jagenberg és Voith egyesíti erőit. A 2 évig tartó meg-egyezési sorozat eredményeként a Jagenberg AG Paper Technology Divisiónt megvásárolta a Voith Paper Finish-

ing, így a két cég egyesült, kialakult az új management-szerkezet. A cég vezérigazgatója: Thomas Koller.

Forrás: Twogether. Paper Technology Journal, 2002. okt. p.2.